

Учреждение образования
«Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина»

Кафедра немецкой филологии и лингводидактики

Язык и знание

Материалы IV межвузовского научного семинара «Язык и знание»
Брест, 14 июня 2018

Брест 2018

Язык и знание: материалы IV межвузовского научного семинара «Язык и знание», Брест, 14 июня 2018 г. / Брест. гос. ун-т имени А.С. Пушкина; отв. редактор Т.А. Кальчук. – Брест, БрГУ имени А.С. Пушкина, 2018. – 39 с.

В сборник вошли материалы IV межвузовского научного семинара «Язык и знание», который проходил 14 июня 2018 года на базе факультета иностранных языков Учреждения образования «Брестский государственный университет имени А.С. Пушкина».

Сборник включает материалы докладов, заслушанных на семинаре.

Ответственность за содержание и стиль публикуемых материалов несут авторы.

ОГЛАВЛЕНИЕ

Бураў А.А. (БрДУ імя А.С. Пушкіна) Прыём кампенсацыі ў мастацкім перакладзе (на прыкладзе рамана Г. Гесэ “Гульня шкляных перлаў”)	4
Галуц Е.М. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) Факторы влияния на процесс изучения иностранного языка	6
Джух Е.Н. (ГрГУ им. Я. Купалы) Эвристический диалог как методразвитие творческих способностей будущих учителей.....	8
Дягель С.Н. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) «Ужасное» в балладной поэзии И.В. Гете.....	13
Кальчук Т.А. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) Параллельные тексты в обучении иностранному языку.....	17
Ківака В.В. (БрДУ імя А.С. Пушкіна) Працэсуальны залежны стан у беларускім перакладзе навелы Ш. Цвэйга “Амок”	21
Королук И.П. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) Функции заимствований в языке немецкой прессы	23
Короткин В.А., Тарашкевич Е.И. Универсальная переводческая скоропись как опора для обучения устному последовательному переводу.....	24
Нестерук И.Ф. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) Синтаксико-стилистический аспект экспрессивности.....	29
Пилипенко С.А. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) Denglisch в современном немецком языке	31
Сацук А.П. (БрГУ імя А.С. Пушкіна) Принцип аутентичности в обучении немецкому языку.....	33
Тарашкевич Е.И. (ВА Республики Беларусь) Обучение профессионально ориентированному немецкому языку в военной академии РБ с использованием видеоматериалов.....	36
Тарашкевич Е.И. (ВА Республики Беларусь) Роль и место курса военного перевода в военном вузе.....	38

В.В. КИВАКА

Брэст, БрДУ імя А.С. Пушкіна

ПРАЦЭСУАЛЬНЫ ЗАЛЕЖНЫ СТАН У БЕЛАРУСКІМ ПЕРАКЛАДЗЕ НАВЕЛЫ Ш ЦВЭЙГА “АМОК”

Катэгорыя стану ўласціва еўрапейскім мовам. Яна існуе як у нямецкай мове, так і ў беларускай, але ступень яе ўжывання будзе не аднолькавая. Сінтаксічныя канструкцыі з залежным станам называюцца залежнымі канструкцыямі. “У залежных канструкцыях асоба або прадмет, якія выступаюць у ролі дзейніка, самі не ўтвараюць дзеяння, а толькі падвяргаюцца ўздзеянню з боку актыўнага ўтваральніка дзеяння” [1, с. 157]. У нямецкай мове яны адпавядаюць канструкцыям з працэсуальным залежным станам (*Vorgangspassiv*). Таксама выдзяляецца рэзультатны (ці выніковы) залежны стан (*Zustandspassiv*), які выражае не актыўнае ўздзеянне на асобу або прадмет, а яго рэзультат. Працэсуальны залежны стан утвараецца ад дзеяслова *werden* + Partizip II асноўнага дзеяслова. Актыўны ўтваральнік дзеяння ўводзіцца ў залежныя канструкцыі з прыназоўнікамі *von, durch*, радзей *mit*. Калі ў залежнай канструкцыі сустракаецца 1) пасіўны дзейнік, 2) дзеянне, якому ён падвяргаецца, і 3) актыўны ўтваральнік гэтага дзеяння, то такія канструкцыі называюцца трохчленным пасівам. Пры адсутнасці актыўнага ўтваральніка дзеяння – двухчленны. Асобнай разнавіднасцю з’яўляецца адначленны (ці безасабовы) пасіў, калі ў сказе называецца толькі само пасіўнае (ці залежнае) дзеянне. Менавіта на дзеянні і засяроджваюць увагу аўтары, выкарыстоўваючы ў сваіх тэкстах працэсуальны залежны стан.

Нямецкія залежныя канструкцыі могуць перакладацца на беларускую мову залежным і незалежным станам. Пры перакладзе неабходна ўлічваць, што “часцей за ўсё ў залежных канструкцыях ужываюцца формы 3-й асобы дзеясловаў незакончанага трывання. Значэнне залежнасці ў закончаным трыванні выражаецца ў асноўным формамі дзеепрыметнікаў” [1, с. 157].

Аналізуючы мову навелы Ш. Цвэйга “Амок” і яе беларускі пераклад, зроблены У. Чапегам, адзначым пераважную колькасць двухчленага пасіву ў арыгінале, дзе залежныя канструкцыі захоўваюцца ў мове перакладу ў форме кароткага дзеепрыметніка, напрыклад: *Glücklicherweise war der Boy bei mir, der brave Bursche, der mir jeden Wink von den Augen las – auch dieses gelbe dumpfe Tier verstand, daß hier noch ein Kampf ausgetragen werden müsse*” [2, с. 126]. – *На шчасце, побач са мною быў бой, надзейны слуга, які чытаў самае нязначнае жаданне ў маіх вачах; нават гэты жаўтаскуры паўдзікун разумеў, што барацьба тут яшчэ не скончана* [3, с. 195].

У. Чапега перакладае нямецкія сказы з працэсуальным залежным станам (з двухчленным пасівам) у асноўным няпэўна-асабовымі сказами ў

незалежным стане, дзе “няпэўнасць дзеючай асобы ўтвараецца значэннем формы 3-й асобы, якая ў адрозненне ад форм 1-й і 2-й асобы менш канкрэтная” [4, с. 465], напрыклад: *Nach einigen Minuten war das Attest fertig (das dann auch in der Zeitung veröffentlicht wurde und glaubhaft eine Herzlähmung schilderte)* [2, с. 129]. – Праз некалькі хвілін пасведчанне было гатова (яго змяцілі потым у газетах, і яно зусім праўдападобна апісвала карціну паралічу сэрца) [3, с. 198].

У перакладзе навелы У. Чапега не захоўвае арыгінальную залежную канструкцыю з трохчленным пасівам з-за ненатуральнасці яе гучання ў беларускай мове, параўнайце: *...ich verstand, daß, wenn ich jetzt heimginge, ich morgen gewiß sein könne, von ihr empfangen zu werden...* [2, с. 113]. – ...я разумеў, што пайдзі я цяпер дадому, я мог бы заўтра з упэўненасцю разлічваць на тое, што яна прыме мяне (а не “быць прынятым ёю” – В.К.)... [3, с. 183].

Адначленныя залежныя канструкцыі Ш. Цвэйга альбо перакладаюцца няпэўна-асабовымі сказамі, напрыклад: *...machte ich ohne Gehilfen eine Operation, über die viel geredet wurde* [2, с. 88]. – ...я адзін, без памочнікаў, зрабіў яму аперацыю – пра гэта шмат тады гаварылі [3, с. 160], альбо ўвогуле апускаюцца ў тэксце пераклада, напрыклад: *Daß gleichzeitig in einer andern Notiz kurz erwähnt wurde, es sei [...] im Hafen...* [2, с. 138]. – Кароткая нататка (анушчэнне), што ў порце... [3, с. 205]. Нягледзячы на тое, што адначленныя канструкцыі *wurde erwähnt* ‘была названа’ ці ‘упаміналася’ была апушчана, адбылася комплексная трансфармацыя, пераклад не страціў.

Такім чынам, у навеле Ш. Цвэйга “Амок” працэсуальны залежны стан сустракаецца найчасцей ў форме двухчленнага пасіву. Асноўным перакладам нямецкіх залежных канструкцый на беларускую мову выступаюць няпэўна-асабовыя сказы і сказы з кароткім дзеепрыметнікам у якасці выказніка.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Беларуская граматыка : У 2-х ч. Ч. 2. Сінтаксіс / АН БССР. Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа; рэд. М.В. Бірыла, П.П. Шуба. – Мн.: Навука і тэхніка, 1986. – 327 с.

2. Zweig, St. Der Amokläufer und andere Erzählungen / St. Zweig. – Frankfurt am Main : S. Fischer Verlag GmbH, 1984. – 208 S.

3. Цвэйг, Шт. Пякучая таямніца. Навелы / Шт. Цвэйг. – Мн.: Мастацкая літаратура, 1994. – 496 с.

4. Сучасная беларуская мова : вучэб. дапам. / Л.М. Грыгор’ева [і інш.] ; пад агул. рэд. Л.М. Грыгор’евай. – 2-е выд. – Мінск : Выш. школа, 2007. – 559 с.